

Temat: **Motywy kresowe we Wrocławiu**

Propozycja innych tematów:

- Wrocław – Lwów bis?
- Wrocław – Semper Fidelis ?
- „Bo gdzie jeszcze ludziom tak dobrze jak tu ...?”

Zamierzone osiągnięcia:

Przygotowanie przed lekcją – uczeń:

- zna pochodzenie swoich przodków;
- potrafi odtworzyć ich przybliżone koleje losu;
- umie określić historyczne uwarunkowania zmiany przez nich miejsca zamieszkania w okresie powojennym;
- zna pojęcia: repatriacja, przesiedlenie.

• Cel ogólny:

- uczeń poznaje przeszłość swojej rodziny, odnajduje ślady (materialne i niematerialne) z jej przeszłości.

• Cele operacyjne:

A. Uczeń zna:

- najważniejsze wydarzenia historyczne z dziejów własnej rodziny i swojej miejscowości,
- ślady materialne i kulturowe wynikające z przeszłości ludności napływowej,
- okoliczności przeniesienia ze Lwowa do Wrocławia instytucji kulturalnych,
- najważniejsze zabytki kultury przechowywane w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich.

B. Uczeń rozumie:

- wpływ wielkich wydarzeń historycznych na losy poszczególnych rodzin i ludzi,
- znaczenie Lwowa jako ośrodka kulturalnego w Polsce przedwojennej,
- trudności w zaadaptowaniu się ludności kresowej w nowych warunkach,
- przyczyny przeniesienia do Wrocławia instytucji kulturalnych ze Lwowa.

C. Uczeń potrafi:

- przygotować i przeprowadzić z repatriantami rozmowę tematyczną lub wywiad oraz zdobyć wiadomości na dany temat,
- dokonać oceny zebranego przez siebie materiału,
- wyszukać i zlokalizować materialne ślady kresowe w swojej miejscowości,
- wskazać rejon (miejscowości), z których przybyli repatrianci, i wyjaśnić przyczynę ich osiedlenia się na Śląsku,
- wskazać przykłady elementów kresowej kultury przeniesione na grunt Wrocławia (ziem zachodnich),

- powiązać w ciąg przyczynowo-skutkowy wydarzenia historyczne z losami swojej rodziny,
- określić znaczenie przeniesienia na grunt Wrocławia instytucji bądź śladów materialnych z Kresów (Lwowa),
- dokonać krytycznego rozbioru stereotypu Wrocławia jako drugiego Lwowa.

• Cel wychowawczy:

- budzenie szacunku do dokonań poprzednich pokoleń;
- kształtowanie postaw tolerancji poprzez ukazanie różnorodności pochodzenia mieszkańców oraz ich przywiązania do swoich kresowych korzeni;
- rozwijanie świadomej potrzeby pielęgnowania tradycji i odpowiedzialności za nią.

Środki dydaktyczne:

- prace uczniów,
- tablice korkowe,
- mapa historyczna lub mapa ścienna konturowa,
- film dokumentalny „Pamięć i tożsamość” o Ossolineum (patrz płyta),
- materiały ikonograficzne (patrz płyta).

Metody nauczania:

rozmowa nauczająca, pokaz, elementy wykładu, dyskusja

Czas trwania zajęć:

Lekcja 1 x 45 min.

Uwagi dodatkowe:

Lekcję o kresowych śladach we Wrocławiu można przeprowadzić zaraz po lekcji na temat Kresów Wschodnich. W tym wypadku należy się skupić jedynie na pochodzeniu ludności napływowej, przyczynach zmiany miejsca zamieszkania, sposobie i warunkach podróży oraz na pamiątkach, jakie ewentualnie ludność zabrała ze sobą. W zależności od poziomu temat można zrealizować dwojako:

KLASY MŁODSZE

Lekcja informacyjna – przekazująca wiadomości na temat związków Wrocławia z kulturą Kresów, w zależności od poziomu nauczania informacje mogą zostać przekazane przez nauczyciela, bądź też przez wyznaczoną grupę uczniów opracowujących podane wcześniej tematy (zagadnienia):

- Zakład Narodowy im. Ossolińskich (do wykorzystania film „Pamięć i tożsamość”),
- Panorama Raławicka,
- Pomnik hr. Aleksandra Fredry,
- Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich,
- Pomnik Pomordowanych Profesorów Lwowskich,
- pamiątki religijne z Kresów znajdujące się we wrocławskich kościołach,

według klucza: krótka historia, lokalizacja we Wrocławiu, zbiory (do wykorzystania materiały ikonograficzne (patrz płyta), cele działania czy też powiązania ze współczesnością (np. dlaczego postawiono pomniki Pomordowanych Profesorów Lwowskich czy hr. Aleksandra Fredry?).

W klasach młodszych celem lekcji jest jedynie przybliżenia młodzieży informacji na temat śladów kultury kresowej we Wrocławiu. Nauczyciel ma za zadanie na początku lekcji przekazać krótkie informacje na temat Lwowa jako ośrodka kultury polskiej oraz jego krótkich, historycznych losów. W podsumowaniu (jako zadania domowe) można zadać pytanie: Dlaczego we Wrocławiu tak wiele jest śladów kultury kresowej? Czy słuszne jest nazywanie dziś Wrocławia Lwowem bis?

KLASY STARSZE

Lekcja problemowa (postawienie hipotezy: Wrocław – Lwów bis?, Wrocław – Semper Fidelis?, „Bo gdzie jeszcze ludziom tak dobrze jak tu?”), podanie zagadnień planowanej dyskusji oraz przydział grup opracowujących poszczególne tematy:

- krótka historia Lwowa (lokacja za sprawą Kazimierza Wielkiego, Jan Kazimierz w 1656 r. składa w katedrze ślubu lwowskiej, zrównuje Lwów w prawach z Krakowem i Wilnem, papież nadaje miastu tytuł „Semper Fidelis”, w czasach zaborów Lwów staje się stolicą tzw. Królestwa Galicji i Lodomerii, uzyskuje szeroką autonomię i swobodę rozwoju nauki i kultury polskiej, jest jedynym miastem na świecie posiadającym trzy katolickie arcybiskupstwa różnych obrządków: łacińskiego, ormiańskiego i grekokatolickiego);
- Lwów przed wojną jest ośrodkiem polskości – to trzecie miasto w Polsce pod względem liczby ludności (po Warszawie i Łodzi), staje się stolicą województwa. Drugi po Warszawie ośrodek nauki i kultury polskiej. W czasie II wojny światowej zostaje najpierw przez wojska sowieckie, następnie niemieckie okupowany i represjonowany. Po zakończeniu wojny miasto zostaje przymusowo włączone do ZSRR, a jego polska ludność jest wysiedlana;
- przed wojną we Lwowie powstają główne instytucje kulturalne (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Muzeum im. Lubomirskich, Polskie Radio Lwów, Teatr Skarbowski, opera lwowska – należy zwrócić uwagę na okoliczności ich powstania, rozwój oraz obecne związki z Wrocławiem);
- rozwijają się główne instytucje naukowe (Uniwersytet Lwowski – jeden z najstarszych w Europie Środkowej – 1608 r., Politechnika Lwowska – ważne w czasach obecnych ich związki z Wrocławiem);
- inne materialne ślady Kresów we Wrocławiu (pomniki, organizacje, przedmioty kultury religijnej, Panorama Raławicka).

Lekcję w klasach starszych należy przygotować pod kątem dyskusji przygotowującej młodzież do zaprezentowania własnego, uargumentowanego zdania na temat postawionej hipotezy.

Uczniowie powinni tworzyć notatki, które posłużą im w kolejnej części lekcji do przeprowadzenia dyskusji bądź przydadzą się podczas pisania zadania domowego.

Powyższa lekcja może stanowić doskonały wstęp do przeprowadzenia wycieczki po Wrocławiu śladami kresowymi czy też zwiedzenia wybranego elementu kultury kresowej we Wrocławiu.

W przypadku wybrania tematu:

- Wrocław – Semper Fidelis? w trakcie lekcji należy szczególną uwagę zwrócić na dewizę Semper Fidelis (wy tłumaczyć dokładniej jej znaczenie, powód jej przyznania oraz aktualne zastosowania) oraz kwestię porównania Lwowa do Wrocławia – czy Wrocław mógłby użyć takiej dewizy? w której kwestii dziejowej?
- Wrocław – Lwów bis? w trakcie podsumowania należy wypunktować te elementy kultury lwowskiej (materialne i niematerialne), które zostały przeniesione na grunt wrocławski? Czy jest to w obecnych czasach zasadne, czy tylko przypomina stare sentymenty? (do wykorzystania film „Pamięć i tożsamość” o Ossolineum oraz materiały ikonograficzne – patrz płyta)
- „Bo gdzie jeszcze ludziom tak dobrze jak tu...?” – w trakcie lekcji należy wspomnieć o „Wesołej Lwowskiej Fali” – audycji Polskiego Radia Lwów, Szczepciu i Tońciu oraz sztandarowej piosence tego duetu – warto odtworzyć refren tej piosenki. W podsumowaniu można odwołać się do tekstu – czy rzeczywiście dawnym mieszkańcom Lwowa było we Wrocławiu tak dobrze jak w rodzinnym mieście? Jakie podjęto działania dla oswojenia się w nowym środowisku ludności napływowej?

→ Bank pomysłów:

Stworzenie wrocławskiej mapy pamiątek kresowych – zarówno instytucjonalnych jak i materialnych czy religijnych.

Całość lekcji jako dyskusja dwóch drużyn omawiających zasadność (poprawność) twierdzenia: Wrocław – Lwów bis? – jedna grupa argumentuje za poprawnością, druga – przeciwko. Pozostała część klasy funkcjonuje jako ławnicy mający wydać wyrok (uargumentowaną decyzję). Przedstawiają swoją decyzję w postaci pisemnego wypracowania – zadania domowego.

Projekcja filmów z udziałem Szczepcia (Kazimierz Jan Wajda) i Tońcia (Henryk Vogelfänger)

- jaki obraz Lwowa przedstawiony został w tych filmach?

PROPONOWANY PRZEBIEG LEKCJI:

1. Czynności porządkowe, przypomnienie planu zajęć.
2. Wyjaśnienie tematu zajęć i ich celu.
3. Nawiązanie do tematu lekcji – krótkie przypomnienie historii regionu oraz zmian państwowych i ludnościowych:
 - zmiany przynależności państwowej Śląska (rozbitcie dzielnicowe, panowanie czeskie, austriackie, prusko-niemieckie);
 - zmiany ludnościowe (napływ ludności niemieckojęzycznej, istnienie grupy narodowości polskiej);
 - sytuacja przed wybuchem II wojny światowej (działalność Polonii wrocławskiej);
 - sytuacja w trakcie II wojny światowej (represje antypolskie, napływ ludności niemieckiej, wypędzenia, przybycie ludności napływowej, pochodzenie tej ludności, stosunek ludności do przesiedleń) – do wykorzystania mapa Stalina z zaznaczeniem propozycji granicy zachodniej (patrz płyta);
 - stosunek ludności napływowej do terenów zachodnich.

KLASY MŁODSZE

w zależności od wariantu informacje podawane są przez zespoły uczniowskie bądź nauczyciela

- Zakład Narodowy im. Ossolińskich – historia, lokalizacja we Wrocławiu, zbiory (do wykorzystania film „Pamięć i tożsamość” oraz materiały ikonograficzne – patrz płyta);
- Panorama Raclawicka – historia, lokalizacja, zbiory;
- Pomnik hr. Aleksandra Fredry – historia, lokalizacja;
- Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich – historia, cele i działania;
- Pomnik Pomordowanych Profesorów Lwowskich – historia, lokalizacja i uzasadnienie;
- pamiątki religijne z Kresów znajdujące się we wrocławskich kościołach – podsumowanie ilościowe.

4. Krótkie podsumowanie wykonanych prac i zdobytych informacji.

5. Dyskusja:

- Co spowodowało napływ ludności ze Lwowa do Wrocławia?
- Czy ślady lwowskie są liczne we Wrocławiu?
- Skąd się wzięły?
- Czy nazwanie Wrocławia Lwowem bis jest prawidłowe i adekwatne?
- Czy można zaobserwować wpływ kultury kresowej na dzisiejszy Wrocław?

6. Ocena pracy uczniów.

KLASY STARSZE

- podanie hipotezy, przypomnienie grup problemowych i ich zadań;
- wystąpienia młodzieży – prezentacja zebranych informacji, cała klasa uzupełnia notatkę:
 - Lwów jako ośrodek polskości przed wojną,
 - krótka historia Lwowa,
 - główne instytucje kulturalne Lwowa (ich krótka historia oraz przeniesienia do Wrocławia) – do wykorzystania film „Pamięć i tożsamość” i materiały ikonograficzne (patrz płyta),
 - główne instytucje naukowe Lwowa (ich związki z Wrocławiem),
 - inne materialne ślady Kresów we Wrocławiu (religijne, martyrologiczne, kulturowe),
- dyskusja młodzieży:**
 - Dlaczego tak wiele elementów z kultury lwowskiej zostało przeniesionych do Wrocławia?
 - Jakie było znaczenie tych elementów dla oswojenia się w nowym środowisku ludności napływowej?
 - W jaki sposób można porównać dzieje Lwowa i Wrocławia?

7. Rekapitulacja: Skąd wziął się stereotyp Wrocławia jako drugiego Lwowa – czy jest prawdziwy również dzisiaj? Czy możemy powiedzieć Wrocław – Semper Fidelis? albo Czy Wrocław to Lwów bis? Dlaczego? – dyskusja lub debata „za” i „przeciw”.

8. Ocena pracy uczniów.

Proponowana notatka:

szczegółowość wymaganych informacji zależy od poziomu wiedzy uczniów i założeń nauczyciela

A. Lwów

- krótka historia miasta,
- Lwów jako ośrodek polskości na Kresach,

- II wojna światowa – utrata Lwowa na rzecz ZSRR,
- napływ ludności z regionu Lwowa na Dolny Śląsk po wojnie,
- przybliżony procentowy (przedwojenny) skład ludności (pochodzenia).

B. Ślady kresowe we Wrocławiu

- Zakład Narodowy im. Ossolińskich,
- Panorama Raławicka,
- Pomnik hr. Aleksandra Fredry,
- Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich,
- Pomnik Pomordowanych Profesorów Lwowskich,
- najśłynniejsze pamiątki religijne z Kresów znajdujące się we wrocławskich kościołach.

C. Wrocław – Lwów bis?

Przydatne pozycje i strony:

- » *Kukiz Tadeusz, Madonny Kresowe i inne obrazy sakralne z Kresów w archidiecezji wrocławskiej i diecezji legnickiej, Wrocław 1999.*
- » *Perzyński Marek, Wrocław dla dociekliwych. Pomniki, tajemnice kościołów i klasztorów, kresowe pamiątki, Wrocław 2008.*

- W www.stanislawow.net/publikacje/madonny_kres.html
Madonny Kresowe ze Stanisławowa
- W www.opoka.org.pl/biblioteka/I/IS/obrazy_kresy.html
Obrazy Matki Bożej przywiezione po II wojnie z Kresów Wschodnich
- W www.lwow.com.pl/tmlikpw.html
Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich
- W www.oral-history.eu-vffo.de/breslau/html/pomiedzy.html
Pomiędzy starą a nową ojczyzną: Lwowianie we Wrocławiu
- W www.srodowiskowa.psychologia.pl/pliki/dwa_miastall_ost.doc
Dwa miasta – dwa mikrokosmosy. Wrocław i Lwów w pamięci swoich mieszkańców